

FUNKCJONOWANIE PLACÓWEK OPIEKUŃCZO- -WYCHOWAWCZYCH A POZIOM KOMPETENCJI SPOŁECZNYCH WYCHOWANKÓW

WSTĘP

Wysokie standardy funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych to istotny element realizowania pieczy zastępczej. Założenia programowe, w tym obrana koncepcja wychowania, realizacja potrzeb wychowanków czy realizacja procesu opiekuńczego to czynniki, od których zależy wychowanie dziecka osieroconego. To instytucje zwane potocznie domami dziecka zastępują funkcje rodzin wychowawczo niewydolnych, dlatego powinny spełniać swoje zadania na wysokim poziomie. W niniejszym artykule zostały zaprezentowane fragmenty analiz badań zamieszczonych w pracy doktorskiej autorki. Zaprezentowane analizy ukazują zależności pomiędzy kompetencjami społecznymi wychowanków domów dziecka a zaspokajaniem potrzeb emocjonalnych podopiecznych oraz założeniami programowymi placówki.

Badana grupa to wychowankowie w normie intelektualnej oraz podopieczni z lekką niepełnosprawnością intelektualną. W artykule zostało przedstawione funkcjonowanie placówek opiekuńczo-wychowawczych, realizacja potrzeb wychowanków, założenia programowe placówek, wyniki przeprowadzonych badań oraz konkluzja.

PIECZA ZASTĘPCZA W POLSCE

Pieczka zastępcza w Polsce prowadzona jest w formie rodzinnej i instytucjonalnej, co reguluje Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*. Rodzinną formą pieczy zastępczej jest rodzina zastępcza. Ustawodawca podzielił ją na następujące typy:

- rodzina zastępcza spokrewniona;
- rodzina zastępcza niezawodowa;
- rodzina zastępcza zawodowa jako pogotowie rodzinne oraz zawodowa jako rodzina specjalistyczna;

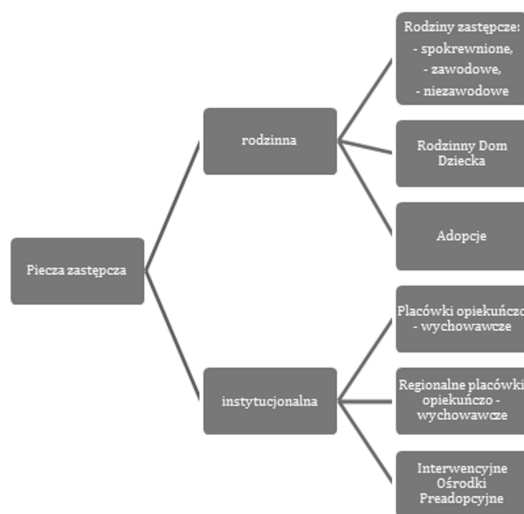
* Uniwersytet Śląski w Katowicach.

- rodzina adopcyjna;
- rodzinny dom dziecka.

Natomiast formą instytucjonalnej pieczy zastępczej są:

- placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- regionalne placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- interwencyjny ośrodek preadopcyjny.

Strukturę pieczy zastępczej w Polsce (rycina 1).

Ryc. 1. Struktura pieczy zastępczej w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. 2011 Nr 149, poz. 887).

W art. 32.1 wspomnianej już *Ustawy* czytamy, że piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia opieki i wychowania przez rodziców. Dlatego też zadaniem pieczy jest po pierwsze stworzenie planu pracy z rodziną biologiczną dziecka i jego realizacja. Natomiast, jeśli niemożliwym jest spełnienie powyższego warunku, wówczas należy dążyć do przysposobienia dziecka przez rodzinę adopcyjną. Po drugie piecza zastępcza ma przygotowywać dziecko do:

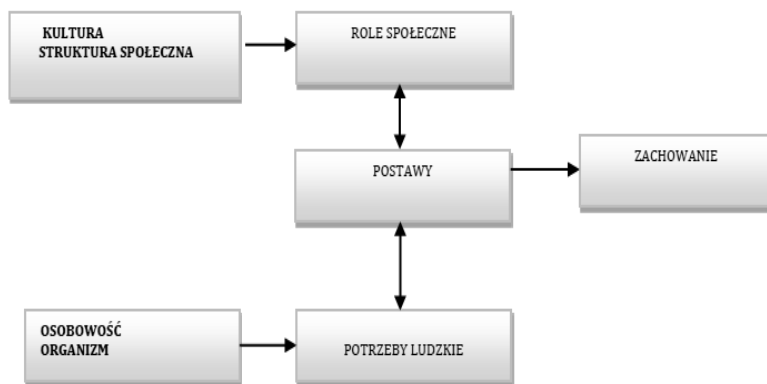
- godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia;
- pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki;
- nawiązywania i podtrzymania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami;
- zdobywania umiejętności społecznych.

Po trzecie, ma ona dbać o zaspakajania potrzeb emocjonalnych, bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych dziecka (Dz.U. 2011 Nr 149, poz. 887).

Pieczca zastępcza zajmuje się dzieckiem opuszczonym w aspekcie psychologicznym, społeczno-kulturowym, aksjologicznym oraz normatywnym. W kontekście psychologicznym odpowiada za zaspakajanie potrzeb, tworzenie relacji i więzi w odniesieniu do straty i separacji dziecka. Ważne jest to o tyle, że dla dziecka strata rodziny jest przeżyciem traumatycznym. Takie doświadczenia mogą powodować niekorzystne skutki w późniejszym zachowaniu dziecka. Zachowanie dziecka to

zespół aktywności ludzkich dający się obserwować i rejestrować w toku codziennych interakcji jednostki z innymi ludźmi (Pytka, 2008, s. 14).

Aby te interakcje mogły prawidłowo przebiegać, warunkuje je z jednej strony system regulacji społeczno-kulturowych, a z drugiej zaś uwarunkowania psychobiologiczne. Heurystyczny model funkcjonowania człowieka wskazuje na takie czynniki warunkujące zachowanie, jak: role społeczne, postawy czy potrzeby (rycina 2).

Ryc. 2. Heurystyczny model funkcjonowania człowieka

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Pytka (2008).

Dlatego też niezaspokojone potrzeby biologiczne czy społeczne mają istotny wpływ na kształtowanie się zachowania dziecka i jego późniejsze funkcjonowanie w społeczeństwie. Zdobywanie umiejętności społecznych, a w konsekwencji kompetencji społecznych jest ważnym elementem w funkcjonowaniu jednostki w życiu społecznym. Człowiek bowiem jest istotą społeczną i potrzebuje społecznej przynależności oraz identyfikacji. Spełnienie tych warunków spowoduje, że będzie on respektować normy, zasady społeczne oraz pełnić poprawnie role społeczne w życiu dorosłym. Niewątpliwie celem pieczy zastępczej jest wychowanie i opieka dziecka opuszczonego, dlatego też jej fundamentalnym zadaniem jest przekazywanie ogólnie przyjętych społecznie wartości. Zadania pieczy zastępczej nie mogą się wykluczać, bo jest to proces ciągły. Wszystkie muszą być ze sobą powiązane, aby proces wychowania i socjalizacji mógł przebiegać prawidłowo. Zadania te muszą niwelować problem sieroctwa społecznego (rycina 3).

Ryc. 3. Zadania pieczy zastępczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Badora (2002).

PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE

W nazewnictwie prawnym i administracyjnym od 1 stycznia 2000 roku domy dziecka to placówki opiekuńczo-wychowawcze, a nazwa „dom dziecka” jest używana potocznie. Placówki te są elementem systemu opieki zastępczej nad rodziną i dzieckiem w resorcie pomocy społecznej, której zadaniem jest

zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodzicielskiej oraz dzieciom niedostosowanym społecznie (Gumienny, 2005, s. 27).

Istotą w definiowaniu pojęcia domu dziecka jako instytucji jest podkreślenie, że:

umieszczenie dziecka w placówce opiekuńczej powinno służyć reintegracji rodziny, przywróceniu kompetencji wychowawczych rodzicom (Dobrzycka i Kozdrowicz, 1997, s. 16).

Dom dziecka to placówka opiekuńczo-wychowawcza socjalizacyjna zapewniająca całodobową opiekę i wychowanie dzieciom, których rodzice trwale lub okresowo nie mogą, nie potrafią lub nie chcą stworzyć właściwych warunków życia i rozwoju (Dobrzycka i Kozdrowicz, 1997, s. 17).

PROBLEMY BADAWCZE

W niniejszym artykule przedstawiono odpowiedź na następujące pytania badawcze:

1. Jaki jest związek między założeniami programowymi placówki opiekuńczo-wychowawczej a poziomem kompetencji społecznych wychowanków?

2. Jaki jest związek między poziomem kompetencji społecznych wychowanków a przebiegiem procesu opiekuńczo-wychowawczego w placówkach opiekuńczo-wychowawczych?

Prezentowane badania zostały przeprowadzone przy pomocy Kwestionariusza Kompetencji Społecznych KKS Anny Matczak oraz ankiety dla wychowawców placówek opiekuńczo wychowawczych. Ankieta skierowana była do wychowawców placówek opiekuńczo-wychowawczych. Pytania w ankiecie dotyczyły m.in. założeń programowych placówki, układu strukturalno-funkcjonalnego, procesu opiekuńczo-wychowawczego, realizowania i zaspokajania potrzeb wychowanków. Pytania w ankiecie miały na celu poznanie opinii wychowawców na temat związku pomiędzy założeniami programowymi placówki opiekuńczo-wychowawczej oraz przebiegiem procesu opiekuńczo-wychowawczego w placówkach opiekuńczo-wychowawczych a poziomem kompetencji społecznych wychowanków.

Z kolei Kwestionariusz Kompetencji Społecznych KKS Anny Matczak to narzędzie samoopisowe „którego pozycje są określeniami różnych czynności lub zadań, wyrażonymi w formie bezokolicznikowej” (Matczak, 2011, s. 7). Podstawę oceny kompetencji społecznych respondentów stanowi wskazanie przez nich różnych czynności o charakterze społecznym. Istotnym elementem kwestionariusza jest kryterium sytuacji, które wymaga odpowiednich kompetencji społecznych badanych osób. Poziom kompetencji społecznych wychowanków domów dziecka zależy od ich efektywnych zachowań w sytuacji intymności, ekspozycji społecznej oraz asertywności. Dlatego w kwestionariuszu znalazły się wymienione powyżej typy sytuacji, dzięki którym można było poznać poziom kompetencji społecznych wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Omawiane narzędzie ma dwie wersje. Jedna z nich przeznaczona jest do badania uczniów i studentów i oznaczona jest literą „M” (dla młodzieży). Druga zaś to KKS – A(D), przeznaczona do badania niestudujących osób dorosłych (oznaczona literą „D” dla dorosłych).

BADANA GRUPA

W omawianych badaniach wykorzystano wersję dla młodzieży. Przebadanych zostało ogółem 188 osób, w tym 87 dziewcząt oraz 101 chłopców, będących w okresie adolescencji. Badania objęły swym zasięgiem domy dziecka z 8 miast: Sosnowca, Sarnowa, Piekar Śląskich, Krakowa, Ustki, Przemyśla, Czerwionki-Leszczyny oraz Ostrołęki. Wybrane narzędzie skupia się na rzeczywistych sytuacjach społecznych, a co za tym idzie ukazuje poziom kompetencji społecznych wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych w realnych sytuacjach, w których mogliby lub mogą się znaleźć. Równoległe z badaniem podopiecznych przeprowadzona była ankieta wśród wychowawców pracujących w badanych placówkach. Przeprowadzono

113 ankiet w celu uzyskania wiedzy na temat struktury, funkcji oraz organizacji i realizacji procesów opiekuńczo–wychowawczych realizowanych w domach dziecka.

WYNIKI BADAŃ

W niniejszym artykule zostały zaprezentowane fragmenty analiz badań zamieszczonych w pracy doktorskiej autorki do wyżej przedstawionych problemów badawczych.

REALIZACJA POTRZEB WYCHOWANKÓW

Zadania opiekuńcze placówek w zakresie realizowania potrzeb, w ujęciu Sylwii Badory, to:

- zapewnienie bezpieczeństwa osobistego i ochrony zdrowia fizycznego i psychicznego;
- zagwarantowanie odpowiednich warunków mieszkaniowych i całodziennego wyżywienia;
- zaopatrzenie w odzież i inne przedmioty osobistego użytku;
- umożliwienie realizowania obowiązku szkolnego oraz warunków do dalszego kształcenia się, zdobycia kwalifikacji zawodowych, zgodnych z uzdolnieniami i zainteresowaniami oraz podjęcie pracy;
- pomoc w zdobywaniu niezbędnej wiedzy w zakresie przygotowania do życia w rodzinie, prawa opiekuńczego oraz poznawanie pozytywnych wzorów życia rodzinnego;
- wyposażenie w wiadomości i umiejętności niezbędne do samodzielnej organizacji gospodarstwa domowego;
- pomoc w uzyskaniu zgodnej z kwalifikacjami pracy oraz mieszkania, warunkujących rozpoczęcie samodzielnego życia (Badora, 1998).

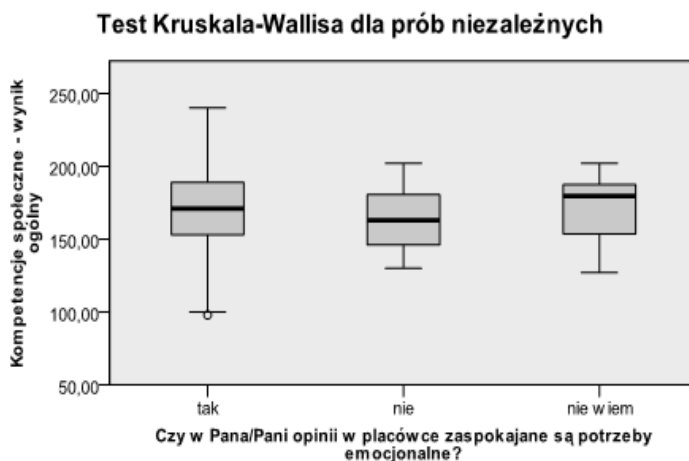
Dlatego tak ważnym jest, aby celem placówki opiekuńczo-wychowawczej była realizacja potrzeb fizjologicznych, przynależności, bezpieczeństwa, uznania czy samorealizacji wychowanków. Istotnym elementem niniejszego artykułu jest przedstawienie w tym miejscu wycinka badań dotyczących zależności pomiędzy poziomem kompetencji społecznych wychowanków domów dziecka a regulowaniem i zaspakajaniem potrzeb emocjonalnych podopiecznych placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Zaspakajanie potrzeb emocjonalnych powiązane jest z prawidłowym rozwojem psychicznym. Podopieczni domów dziecka niejednokrotnie nie mieli prawidłowo realizowanych oraz zaspakajanych potrzeb emocjonalnych. Emocje i ich zaspakajanie przez osoby ważne dają młodemu człowiekowi fundament poprawnych relacji z innymi ludźmi. To dzięki tym emocjom człowiek rozumie je, rozpoznaje względem

siebie i innych. Zaspokajanie omawianej potrzeby zapewnia dziecku zdrowie psychiczne oraz właściwe kształtowanie się jego predyspozycji psychicznych. Rezultatem czego jest kształtowanie osobowości oraz sprawne działanie człowieka w interakcjach z innymi. Jednak utrata rodziny lub oderwanie od niej, zwłaszcza w dzieciństwie, mogą spowodować wiele zaburzeń określanych mianem choroby sieroczej (Kelm, 2000). Dlatego tak ważne jest, aby wychowankom domów dziecka rekompensować braki emocjonalne.

Z przeprowadzonych badań wynika, że uzyskane dane wskazały na brak istotnych różnic w porównywanych grupach wyróżnionych ze względu na stopień zaspokajania potrzeb emocjonalnych. Oznacza to, że osoby przebywające w placówkach o różnym stopniu zaspokajania potrzeb emocjonalnych nie różnią się poziomem ogólnych kompetencji społecznych (H Kruskala-Wallisa (2;181) = 0,905; p = 0,636).

W badanej grupie znalazło się 162 wychowanków z placówek, w których są zaspokajane potrzeby emocjonalne, 11 wychowanków z placówek, w których te potrzeby nie są zaspokajane. W 8 przypadkach nie uzyskano jednoznacznej odpowiedzi. Uzyskane wyniki przedstawia rycina 4.

Ryc. 4. Zaspokajanie potrzeb emocjonalnych a poziom kompetencji społecznych wychowanków

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Uzyskane dane wskazują, że zaspokajanie i realizacja potrzeb emocjonalnych w żaden sposób nie warunkuje poziomu kompetencji społecznych podopiecznych badanych placówek. Dlatego też należy podkreślić, że placówka opiekuńczo-wychowawcza, chcąc realizować potrzeby dziecka, nie kieruje się ich poziomem kompetencji społecznych. Przesłanką dla wychowawców realizujących zaspokajanie potrzeb wychowanków jest m.in.:

- dobro dziecka;
- poszanowanie praw dziecka;
- potrzeba wyrównywania deficytów rozwojowych;
- konieczność wspierania rozwoju dziecka poprzez umożliwienie kształcenia, rozwoju zainteresowań i zindywidualizowania oddziaływań wychowawczych;
- potrzeba działań przygotowujących do samodzielnego życia;
- poszanowanie praw rodziców wynikających z przepisów prawa rodzinnego, a przede wszystkim prawa do kontaktowania się z dzieckiem;
- potrzeba działań w celu utrzymania więzi dziecka z rodziną i umożliwienia jego powrotu do rodziny (Gumienny, 2005).

ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE PLACÓWKI

Kolejnym elementem pracy opiekuńczo-wychowawczej domów dziecka jest ich funkcjonowanie w oparciu o readaptację, kompensację, opiekę, wychowanie oraz profilaktykę (rycina 5).

Ryc. 5. Funkcje domów dziecka

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Gumienny (2005).

Wprowadzanie dziecka w struktury funkcjonowania domu dziecka do warunków życia i „społeczności” odbywa się w ramach funkcji readaptacyjnej. Jest ona pierwszym elementem pracy z dzieckiem po jego umieszczeniu w placówce. Funkcja kompensacyjna służy redukowaniu odchylenia dziecka przybyłego oraz wyrównywaniu jego braków. Do wychowawcy należy więc diagnoza, tworzenie indywidualnego planu pracy, planu naprawczego, zadań psychoterapeutycznych oraz leczenia. Za zaspakajanie potrzeb wychowanka, czuwanie nad bezpieczeństwem i zdrowiem

odpowiada funkcja opiekuńcza. Realizowana jest poprzez poznanie przez opiekuna potrzeb dziecka i ich realizację w toku życia codziennego placówki. Za działania ukierunkowane na wszechstronny rozwój osobowości dziecka oraz stymulowanie jego aktywności odpowiada funkcja wychowawcza. Natomiast funkcja profilaktyczna to przeciwdziałanie jakimkolwiek czynnikom narażającym prawidłowy rozwój wychowanka. Organizacja i funkcjonowanie domów dziecka w dużej mierze zależy od predyspozycji osobowościowych kadry, ale również od założeń programowych, czyli przyjętej koncepcji wychowania.

Założenia programowe i organizacja pracy domów dziecka nadają strukturę funkcjonowaniu placówki. To dzięki nim ustala się indywidualny plan pracy oraz regulamin placówki. Założenia programowe placówek opiekuńczo-wychowawczych opierają się na podstawowych zasadach aksjologicznych. Program domów dziecka związany jest z realizacją takich zasad, jak: zasada pomocniczości, personalizmu, stałości opieki, poszanowania prawa dziecka do życia w rodzinie z uwzględnieniem prymatu rodziców w wychowaniu dziecka, poszanowania praw rodziców (Kaczmarek, 2006).

W myśl podejścia personalistycznego w wychowaniu podopiecznych domów dziecka dominuje idea indywidualizacji. Idea ta to takie oddziaływanie wychowawcze względem wychowanka, które opiera się, po pierwsze, na indywidualnym planie pracy sporządzonym dla każdego wychowanka. Po drugie, weryfikuje zasadność pobytu wychowanka w placówce poprzez okresowe oceny jego funkcjonowania. Po trzecie, realizacja opieki i wychowania w placówce odbywa się m.in. poprzez zaspakajanie i realizację podstawowych potrzeb wychowanków.

Indywidualizacja wychowania w placówkach opiekuńczo-wychowawczych warunkuje przyjęcie przez nią wiodącej koncepcji opieki i wychowania. Zaznaczyć należy, że obowiązująca koncepcja opieki i wychowania stanowi punkt odniesienia tworzenia się struktury organizacyjnej domu dziecka. W działalności praktycznej wyróżnia się dwa główne typy rozwiązań: wychowanie rodzinne i wychowanie zbiorowe (Kamińska, 2005).

Wychowanie rodzinne rozumiane jest jako:

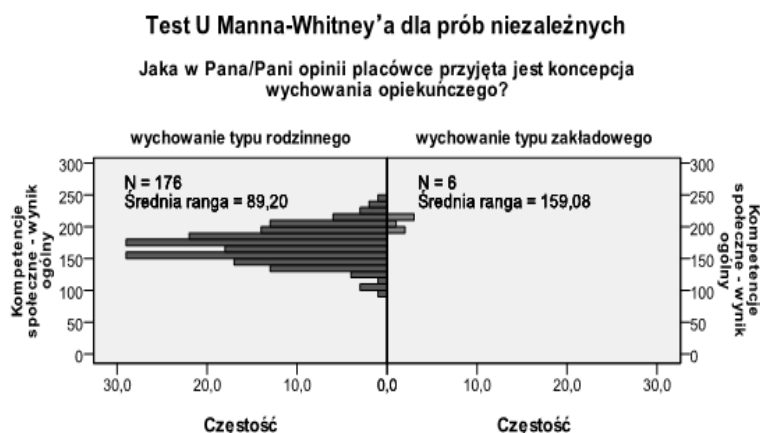
- grupy wychowawcze zwane rodzinkami (dzieci w różnym wieku i różnej płci), funkcjonują w określonej placówce, z określonym obszarem życia wspólnego – dla całej społeczności dziecięcej – i „prywatnego” rodzinki;
- grupy wychowawcze zwane grupami usamodzielnienia, funkcjonują w odrębnych mieszkaniach na terenie miasta, stanowiąc filię macierzystej placówki domu dziecka (Kamińska, 2005).

Natomiast koncepcja wychowania zbiorowego realizuje się współcześnie najczęściej w postaci swoistej republiki dziecięcej lub młodzieżowej, w zależności od wieku wychowanków z wybraną Radą Samorządu dla uregulowania zasad współżycia społecznego w określonej placówce (Kamińska, 2005).

W związku z tym w niniejszym artykule przedstawiona zostanie kolejna zależność, tym razem pomiędzy przyjętą koncepcją opieki i wychowania a kompetencjami wychowanków badanych placówek. Badaniu poddano podopiecznych z placówek, w których realizuje się wychowanie rodzinne oraz wychowanie zbiorowe (zakładowe).

W przeprowadzonych badaniach koncepcję wychowania zbiorowego realizowało 79 podopiecznych, zaś koncepcją wychowania rodzinnego objętych było 109 wychowanków.

Wyniki pokazują, że istnieją istotne różnice między poziomem kompetencji społecznych wychowanków pochodzących z placówek, w których przyjęta jest koncepcja wychowania typu rodzinnego w porównaniu z poziomem kompetencji wychowanków z placówek z koncepcją wychowania zbiorowego. Kompetencje społeczne tych pierwszych są ogólnie niższe niż kompetencje wychowanków z placówek z koncepcją wychowania typu zakładowego (U Manna-Whitney'a (182) = 933,5; $p < 0,01$). Dane zostały przedstawione poniżej (rycina 6).

Ryc. 6. Przyjęta koncepcja wychowania a poziom kompetencji społecznych wychowanków

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Z uzyskanych danych wynika, że przyjęta koncepcja wychowania ma istotne statystycznie uwarunkowania w przyjętych założeniach badawczych. Wyniki jednak zaprzeczają popularnej idei indywidualizacji. Z badań bowiem wynika, że kompetencje wychowanków są zdecydowanie wyższe w placówkach, w których realizowane było wychowanie zbiorowe. W dobie reform instytucjonalnej pieczy zastępczej, w sytuacji, gdy odchodzi się od form wychowania zbiorowego na rzecz wychowania rodzinnego, przeprowadzone badania ukazują odmienną tendencję.

KONKLUZJE

Zaspakajanie potrzeb wychowanków domów dziecka oraz realizacja przyjętych założeń programowych placówek może przysłużyć się z jednej strony zapobieganiu wykluczenia i marginalizacji społecznej podopiecznych, z drugiej zaś powinna sprzyjać podnoszeniu standardów funkcjonowania domów dziecka. Dla praktyki pedagogicznej systematyczna i wieloaspektowa ocena funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych jest istotnym zagadnieniem społecznym. Sytuacja dziecka znajdującego się poza rodziną jest trudna i specyficzna. W związku z tym powinnością społeczną jest stworzyć takie warunki rozwoju dla dziecka objętego opieką zastępczą, by wyposażyć je w kompetencje społeczne niezbędne do pełnienia m.in. podstawowych ról społecznych.

BIBLIOGRAFIA

- Badora, S. (1998). *Uczucia i profesjonalizm. O formach opieki zastępczej*. Częstochowa.
- Badora, S. (2002). *Teoretyczne aspekty sieroctwa i jego opiekuńczej kompensacji*. W: S. Badora i D. Marzec (red.). *System opieki kompensacyjnej w zjednoczonej Europie*. Kraków.
- Dobrzycka, E. i Kozdrowicz, E. (1997). Dom Dziecka. W: W. Pomykało (red.). *Encyklopedia pedagogiczna*. Warszawa.
- Gumienny, B. (2005). *Funkcjonowanie domu dziecka na przykładzie Domu dla Dzieci „Nasza Chata”*. Rzeszów.
- Kaczmarek, M. (2006). *Reforma systemu opieki zastępczej. Założenia a rzeczywistość*. W: A. Kwak (red.). *Z opieki zastępczej w dorosłe życie. Założenia a rzeczywistość*. Warszawa.
- Kamińska, U. (2005). *Zarys metodyki pracy opiekuńczo-wychowawczej w rodzinnych i instytucjonalnych formach wychowania*. Katowice.
- Kelm, A. (2000). *Węzłowe problemy pedagogiki opiekuńczej*. Warszawa.
- Pytko, L. (2008). *Pedagogika resocjalizacyjna*. Warszawa.
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (Dz.U. 2011 Nr 149, poz. 887).

FUNKCJONOWANIE PLACÓWEK OPIEKUŃCZO- -WYCHOWAWCZYCH A POZIOM KOMPETENCJI SPOŁECZNYCH WYCHOWANKÓW

Słowa kluczowe: domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze, funkcjonowanie realizacja potrzeb wychowanków, założenia programowe placówki, kompetencje społeczne

Streszczenie: Artykuł przedstawia problem kompetencji społecznych wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych. Autorka przedstawiła analizę danych z pracy doktorskiej dotyczącą zaspakajania potrzeb wychowanków domów dziecka oraz założeń programowych placówki w kontekście poziomu kompetencji społecznych badanych wychowanków. Badanymi respondentami byli podopieczni w normie intelektualnej, jak i niepełnosprawni intelektualnie w stopniu lekkim.

PROGRAM FOUNDATIONS OF INSTITUTIONS SOCIAL AND BEHAVIORAL AND THE LEVEL OF COMPETENCE OF SOCIAL FOSTER CHILDREN

Keywords: children's homes, educational care facilities, functioning, satisfying the needs of pupils, programme assumptions of the facility, social competence

Abstract: The article presents subject areas of social competence demonstrated by pupils of educational care facilities. The author presents the data analysis from the doctoral dissertation devoted to satisfying the needs of the pupils of the educational care facilities and programme assumptions of the facility relating to the level of social competence of the respondent pupils. The respondents were the pupils in normal intellectual capacity as well as the individuals with mild mental retardation.